

Dariusz Pawelec, Jadwiga Witek

Finansowanie budowy Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (30-31), 50-58

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DARIUSZ PAWELEC¹
JADWIGA WITEK²

FINANSOWANIE BUDOWY CENTRUM INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKI AKADEMICKIEJ W KATOWICACH³

Wstęp

Na przykładzie działań zmierzających do pozyskania środków na budowę nowej biblioteki dla Uniwersytetu Śląskiego można zdemontować pewne reguły określające w naszym przekonaniu zasady skutecznej „gry” o unijne wsparcie także dla innych projektów. W punkcie wyjścia takiej „gry” usytuować należy kluczową dla niej opozycję stałości i zmienności. Dodajmy od razu opozycję, która, dla osiągnięcia celu przez potencjalnego beneficjenta, powinna pozostawać w stanie chwiejnej równowagi. Mówiąc inaczej wartości, jakie przypiszemy dla każdego z członów tej opozycji nie mogą w procesie starań o zrealizowanie swojego zamierzenia, nie mogą stać się dominujące. Oczywiście z jednej strony, po stronie stałości naszych zachowań, pojawia się potrzeba ustalenia wartości fundamentalnej. W naszym wypadku było to dążenie do zapewnienia środowisku akademickiemu Uniwersytetu lepszego dostępu do zbiorów bibliotecznych, w tym do informacji naukowej. Po stronie stałości musimy także dopisać cierpliwość i konsekwencje w dążeniu do realizacji

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

³ Referat wygłoszony w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach podczas konferencji *Finanse bibliotek naukowych a ochrona dóbr kultury* w ramach XVI Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP w Katowicach. Spotkanie odbyło się w dniu 15 stycznia 2009 r.

tego celu. Wszak jest to proces rozłożony na lata. Z drugiej jednak strony uparte trzymanie się wstępnie zdefiniowanego celu, jak pokazuje nasze doświadczenie, mogłoby, paradoksalnie, zniweczyć jego osiągnięcie. Do „gry” wkracza zatem potrzeba zmienności, polegająca przede wszystkim na aktualizacji zachowań potencjalnego beneficjenta i potrzebie ciągłego dostosowywania się do zmieniających się okoliczności. A na te przecież nie mamy żadnego wpływu. Musimy zatem mieć jasno określony cel i trzymać się swojej wartości fundamentalnej, ale w procesie jego osiągania stosować „zarządzanie otwarte”, także na zewnętrzne uwarunkowania. Jak to w naszym wypadku wyglądało w praktyce postaramy się zaprezentować w dużym skrócie wskazując na kluczowe, zwrotne punkty w wieloletnich dziejach konsekwentnego zmierzania do celu.

Historia starań o nową bibliotekę

Od chwili powstania Uniwersytetu Śląskiego, a wraz z nim Biblioteki, systematycznie powracał temat konieczności stworzenia dobrych warunków lokalowych dla akademickiej ksiąźnicy. Różne były okoliczności, podczas których ten problem się nasilał. Można by rzec od powodzi do powodzi, podczas których Biblioteka Uniwersytecka traciła kolejne egzemplarze księgozbioru. W ciągu czterdziestoletniej historii BUŚ poczyniono szereg starań o polepszenie warunków lokalowych, sprzyjających dostępności samej biblioteki dla użytkownika. Już na początku lat siedemdziesiątych pojawił się pomysł adaptacji budynku dydaktycznego przy ul. Bankowej 14 w Katowicach. Pod koniec lat osiemdziesiątych pojawił się pomysł utworzenia naukowej biblioteki humanistycznej na bazie zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego i Biblioteki Śląskiej. Żadnego z pomysłów nie udało się zrealizować, z różnych przyczyn, których podstawą była kwestia finansowa. Szansa pojawiła się z chwilą zakończenia budowy nowego gmachu dla Biblioteki Śląskiej, kiedy oczywistym stało się, że dotychczasowa siedziba przy ul. Francuskiej w Katowicach zostanie zwolniona. Jednak i tym razem nie można było mówić o pomyślnym zakończeniu.

Wizja nowego gmachu dla biblioteki zaczęła nabierać wyrazistych kształtów pod koniec lat dziewięćdziesiątych. W 2000 r. Miasto i Gmina Katowice przejęły teren po dawnym lodowisku Torkat od Katowickiego Holdingu Węglowego i przekazały go Uniwersytetowi Śląskiemu. Tym wydarzeniem rozpoczęto nowy etap w historii starań o gmach dla Bi-

blioteki Uniwersytetu Śląskiego. Mimo, że było już miejsce, nadal pozostawała potrzeba znalezienia źródeł finansowania samej budowy. Nie było to łatwe zadanie. Uniwersytet próbował pozyskać wsparcie przede wszystkim z budżetu państwa. Starano się ograniczyć potencjalne koszty budowy do minimum. Jednocześnie zaczęły pojawiać się już pierwsze koncepcje przysposobienia zgłiszczy lodowiska pod bibliotekę. Pod koniec 2001 roku opracowano „Studium możliwości adaptacji i rozbudowy istniejącej struktury budowlanej lodowiska Torkat na Bibliotekę Główną Uniwersytetu Śląskiego”. Od tej pory można już mówić o przygotowaniach do budowy nowego gmachu biblioteki.

Prace rozpoczęto szczegółową analizą aktualnego stanu Biblioteki oraz opracowaniem programu użytkowego. Powołano zespół, którego zadaniem było przeanalizowanie organizacji i struktury, specyfiki zbiorów, informacji naukowej oraz środowiska czytelników i bezpośredniego otoczenia społecznego Biblioteki⁴. Opracowanie koncepcji nowej biblioteki akademickiej było punktem wyjścia dla kolejnego etapu, czyli przygotowania projektu architektonicznego gmachu. 24 marca 2003 r. rozstrzygnięto konkurs Stowarzyszenia Architektów Polskich (SARP) na opracowanie koncepcji Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Zwyciężył projekt zespołu architektów HS99 z Koszalina.

Fot. 1.

Wizualizacja projektu CINiBA. Autor: HS99

⁴ Program użytkowy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego [dokument niepublikowany].

Współpraca Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Ekonomicznej na rzecz budowy CINiBA

Szansa na realizację budowy pojawiła się wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Poprzez akcesję Polska włączyła się w realizację długofalowych celów, zapisanych w Strategii Lizbońskiej. Najważniejszy z nich dotyczy stworzenia w Europie konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki opartej na wiedzy.⁵ W realizacji tego celu upatrywano ewentualnych możliwości w zakresie uzasadnienia finansowania inwestycji w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjne Rozwoju Regionalnego (ZPORR)⁶. Wniosek o dofinansowanie złożono w 2004 r. Uniwersytet ubiegał się w nim o dofinansowanie 75% dla projektu wartego 60 milionów złotych. Pieniądzy jednak nie udało się pozyskać. Analogiczne zapotrzebowanie zgłosiła w tym samym czasie Akademia Ekonomiczna i odmówiono finansowania budowy dwóch bibliotek akademickich w Katowicach. Wobec takiego stanu rzeczy obie Uczelnie uznały, że najlepszym rozwiązaniem będzie współpraca i połączenie sił, ponieważ jedynie wspólne działania mogą dać pożądany efekt w staraniach o bibliotekę naukową dla katowickiego środowiska akademickiego. Decyzję poparło także Miasto Katowice. W efekcie 7 stycznia 2005 r. Uniwersytet Śląski, Akademia Ekonomiczna i Miasto Katowice podpisały „Porozumienie o współpracy na rzecz budowy wspólnego dla Uniwersytetu i Akademii Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej”. Kolejny etap to porozumieniem Uczelni o opracowaniu programu użytkowego wspólnej biblioteki, uwzględniającego jej nowe funkcje i potrzeby.

W oparciu o postanowienia „Porozumienia” pomiędzy Uniwersyte-tem Śląskim (Liderem) i Akademią Ekonomiczną (Partnerem) 21 kwietnia 2008 roku została zawarta Umowa Konsorcjum, określająca zasady współpracy przy realizacji budowy obiektu CINiBA, a także - po jej zakończeniu – w zakresie prowadzenia wspólnego

⁵ Por. http://www.silesia-region.pl/STRATEGIA/strat_L.pdf. [odczyt: 19.05.2009].

⁶ *Celem programu było zapewnienie wszystkim regionom w Polsce, w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach innych programów operacyjnych, udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych gospodarki przez tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.* [W:] *Finansowanie rozwoju regionalnego w Polsce* (2008). Warszawa, s. 200.

Centrum Informacji. W dokumencie tym Partnerzy Konsorcjum zobowiązali się do wspólnego finansowania i ponoszenia kosztów związanych z tworzeniem niezbędnej, wymaganej prawem dokumentacji, związanej z inwestycją oraz z zabezpieczeniem w budżecie uczelni środków finansowych na tzw. wkład własny. W myśl Umowy to samo źródło finansowania obejmuje wszelkie dodatkowe koszty, nieprzewidziane w harmonogramie rzeczowo-finansowym realizacji projektu. Istotne zapisy dotyczyły także takich zagadnień, jak zagospodarowanie i użytkowanie obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem – po zakończeniu inwestycji, a także ponoszenie kosztów utrzymania i eksploatacji Centrum na zasadach określonych w załączniku nr 1 do Umowy Konsorcjum „Zasady i warunki funkcjonowania Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej”. Efekt współdziałania Partnerów Konsorcjum ma być widoczny poprzez osiągnięcie „wskaźników produktu i rezultatów”, określonych w złożonym w maju 2008 roku wniosku o dofinansowanie Projektu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W Umowie uwzględniono również koszty promocji przedsięwzięcia – wydatku związanego z realizacją wytycznych instytucji zarządzającej dla beneficjentów projektów współfinansowanych ze środków EFRR⁷.

Dofinansowanie w ramach RPO WSL w latach 2007-2013 CINiBA projektem kluczowym dla rozwoju Śląska

Punktem zwrotnym w procesie starań o finansowanie budowy nowego gmachu dla Biblioteki Uniwersyteckiej, stało się uznanie przedsięwzięcia za projekt kluczowy w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013⁸.

⁷ Zob. Studium wykonalności projektu *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka*. Uniwersytet Śląski i Akademia Ekonomiczna. Katowice 2008, s. 14.

⁸ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zleciło wskazanie projektów istotnych z punktu widzenia rozwoju Śląska. W wyniku szeregu spotkań z przedstawicielami gmin i powiatów czterech subregionów województwa śląskiego podjęto decyzję o przeznaczeniu ok. 40% ze środków Programu na dofinansowanie m. in. kluczowych inwestycji, których realizacja jest istotna z punktu widzenia nie tylko subregionów, ale także mających duże znaczenie dla całego regionu. Dla podziału środków zastosowano algorytm, uwzględniający kryteria: ludności, PKB w przeliczeniu na mieszkańca oraz wysokość bezrobocia na danym terenie, określający pulę pieniędzy dla każdego z subregionów. Powyższe środki wykorzystane będą na dofinansowanie projektów kluczowych oraz Subregionalnych Zintegrowanych Programów Rozwoju

Taka sytuacja miała szansę zaistnieć z chwilą wygaśnięcia jednego, wspólnego programu operacyjnego dla regionów, jakim był ZPORR w latach 2004-2006. W ramach RPO znacznie wzrosły szanse na dofinansowanie budowy biblioteki, ponieważ według założeń tego programu, wszystkie województwa realizują własne założenia szczegółowe i projekty, zarządzane przez samorządy.⁹ Innowacyjny, spełniający europejskie standardy projekt CINIbA wpisuje się w jeden ze strategicznych celów regionalnych programów operacyjnych, jakim jest podnoszenie konkurencyjności oraz promowanie zrównoważonego rozwoju w poszczególnych województwach Polski. Nowoczesne Centrum Informacji będzie służyło tworzeniu dobrych warunków dla wzrostu innowacji inwestycji i zatrudnienia, co udowodniono w założeniach „Studium wykonalności”¹⁰.

CINIbA znalazła się na liście inwestycji, których powodzenie istotnie wpłynie na rozwój Województwa Śląskiego, w ramach Priorytetu VI „Zrównoważony rozwój miast” oraz Działania 6.1 „Wzmocnienie regionalnych ośrodków wzrostu”. Umocowanie prawne tej decyzji stanowi „Umowa o dofinansowanie projektu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013”, zawarta 8 lipca 2008 roku pomiędzy Zarząd Województwa Śląskiego (Instytucją Zarządzającą RPO WSL) a Konsorcjum UŚ i AE. W dokumencie tym określono zasady, tryb oraz warunki przekazywania i wydatkowanie środków EFRR. W myśl postanowień Umowy dofinansowanie może odbywać się w formie zaliczki i refundacji lub tylko refundacji części tzw. wydatków kwalifikowalnych, ponoszonych na realizację projektu. Dofinansowanie w ramach RPO WSL 2007-2013 pokrywa 60% całkowitej wartości inwestycji. Pozostałe koszty ponosi beneficjent, który zobowiązuje się do wydatkowania wkładu własnego w wysokości 26 624 901,36 PLN. W kwocie tej mieszczą się zarówno nakłady

(SZPR). Uzasadnienie wyboru projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Źródło: <http://rpo.silesia-region.pl/?grupa=2&art1=1159872812&art=&rok=2006> [odczyt: 19.05.2009].

⁹ Por. Pełka W. (2008). Fundusze UE w finansowaniu rozwoju regionalnego w Polsce. [W:] *Finansowanie rozwoju regionalnego w Polsce*. Warszawa, s. 209-210.

¹⁰ Studium wykonalności projektu *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka*. Uniwersytet Śląski i Akademia Ekonomiczna. Katowice 2008.

Uczelni, jak i pozostałych instytucji, które wspierają budowę nowego gmachu Centrum. Szczegółowy wykaz zawiera tabela.

Tabela 1.

Montaż finansowy inwestycji CINIbA¹¹

Źródło finansowania	Kwota (PLN)
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	52828698,64
Samorząd Województwa Śląskiego	12000000
Miasto Katowice	9200000
Środki własne UŚ i AE	5424900,36
Suma kosztów całkowitych	83056900
Suma kosztów kwalifikowalnych	79453600,64

Istotnym elementem Umowy jest określenie sposobu płatności. Beneficjent, tj. UŚ został zobowiązany do przekazania Instytucji Zarządzającej RPO WSL harmonogramu składania wniosków o płatność na cały okres realizacji projektu w terminie do 15 dni od zawarcia pierwszej umowy z wykonawcą. Zwrot poniesionych kosztów kwalifikowalnych będzie odbywał się w formie zaliczki lub refundacji.

Etapy realizacji projektu. Harmonogram rzeczowo-finansowy

Inwestycja CINIbA została zaplanowana w „Studium Wykonalności Projektu” na lata 2008-2011. Jednak opóźniające się procedury przetargowe na wyłonienie Inżyniera Kontraktu i Generalnego Wykonawcy wydłużyły czas realizacji o kilka miesięcy, do czerwca 2012 roku. W związku z tym uległy przesunięciu także wszelkie prace związane z przygotowaniem terenu pod budowę, m.in. rozbiórka ruin dawnego lodowiska Torkat, która poprzedzi samą budowę nowej biblioteki.

¹¹ Aneks nr 1 z dnia 4 lipca 2008 roku do Umowy Konsorcjum zawartej w dniu 21 kwietnia 2008 roku pomiędzy Uniwersytetem Śląskim a Akademią Ekonomiczną w Katowicach, s. 1.

Koszty kwalifikowalne oraz czas realizacji poszczególnych etapów zostały ujęte w harmonogramie rzeczowo-finansowym projektu. Wyodrębnione w nim wydatki przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2.
Kwalifikowane koszty realizacji projektu.

Koszty kwalifikowalne	Kwota (w PLN)
przygotowanie terenu oraz przyłącza mediów	3020650
budowa obiektów podstawowych	43105430
instalacje technologiczne oraz roboty wewnętrzne	14977750
zagospodarowanie terenu i mała architektura	3533860
zakup specjalistycznych regałów na książki	5500000
zakup systemu samoobsługi wypożyczeń	1750000
zakup zabezpieczenia antykradzieżowego księgozbioru	1750000
inwestor zastępczy- inżynier kontraktu	1317600
nadzór autorski	915000
zakup wyposażenia (m.in. meble i komputery)	3000000
promocja projektu	240000
audyt projektu	250000
usługi finansowe i zabezpieczenia	6000
opłaty administracyjne związane z budową	22040
studium wykonalności	21960
aktualizacja kosztorysu	43310
Razem koszty kwalifikowalne	79453600

Harmonogram przedstawia dwie opcje rozliczania wydatków – miesięczną i kwartalną. Wynika z niego m.in., że w III kwartale 2009 roku zostanie przygotowany teren pod inwestycję i wszystkie roboty ziemne. Budowa i roboty wewnętrzne przypadną na okres IV kwartał 2009 – IV kwartał 2011. Pozostałe prace, czyli wyposażenie biblioteki, a także zagospodarowanie terenu wykonane rozpoczną się

z końcem 2010 roku i potrwają dokładnie rok. Na koniec zaplanowano opłacenie inżyniera kontraktu oraz nadzoru autorskiego. Przez cały okres realizacji projektu przewidziano prowadzenie działań promocyjnych, zgodnie z wymogami Instytucji Zarządzającej RPO WSL.

Podsumowanie

Dzieje starań środowisk akademickich Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Ekonomicznej z etapu marzeń weszły w fazę realizacji. Nie byłoby to możliwe, gdyby w obydwu Uczelniach nie zastosowano zasad zarządzania otwartego skorelowanego jednocześnie z konsekwentnym dążeniem do uzyskania wartości dla obydwu środowisk fundamentalnej. Może to brzmieć paradoksalnie, jeśli przypomnieć, że jeszcze w roku 2004 w planach każdej z Uczelni było wybudowanie własnego gmachu biblioteki. Ale gdyby nie zmiana tych planów, polegająca na dostosowaniu się do oczekiwań i możliwości Regionu, w ogóle nie powstałaby w Katowicach nowa biblioteka akademicka spełniająca potrzeby i aspiracje środowisk akademickich. W przypadku pozyskiwania unijnych środków w pełni znajduje zatem potwierdzenie zasada mówiąca o tym, że „grać korzystnie to zmieniać swoją grę”.